

IK WIL DE KONING ZIJN

Siska Goeminne en Judith Vanistendael (ill.)

Lannoo

(door Anne-Marie Tassier)

OVER DE MAKERS

Illustrator **Judith Vanistendael** (1974) ken je misschien ook van haar tekeningen in de boeken over *Rosie en Moussa* van Michael de Cock. Ze studeert in Gent, Berlijn, Brussel en Sevilla. Ze is vooral bekend door haar graphic novels voor volwassenen. Haar eerste boek was een stripverhaal naar een boek van haar vader, de schrijver en journalist Geert Van Istendael, over een meisje dat trouwt met een zwarte jongen. Haar strips zijn twee jaar na elkaar genomineerd voor de prestigieuze *Grand Prix Angoulême*, dat is misschien wel de belangrijkste onderscheiding voor stripverhalen, en in 2012 wint ze de *Jenny Smelik-IBBY prijs* voor *Rosie en Moussa*. Haar werk is meerdere keren vertaald en uitgegeven in het buitenland. In een interview vertelt ze: 'Ik was eigenlijk niet echt geïnteresseerd in strips tot mijn vriend zei: "Judith, in godsnaam, ga iets studeren. Ga tekenen, ga strips maken, want ik lees dat graag". Mijn vriend heeft dus die beslissing voor mij gemaakt. Dat is een hele stomme reden...' (uit Cutting Edge - 2012) Maar die vriend had dus wel gelijk, Judith is graag bezig met vertellen, met taal én met beeld. Stripverhalen maken is dus een fantastische combinatie.

Siska Goeminne (1968) schreef als kind al verhaaltjes en droomde ervan een echte schrijfster te worden. Ze hield van taal, ging Germaanse filologie studeren en werkte o.a. bij uitgeverijen. Ze is getrouwd en heeft vier kinderen. Voor ieder kind heeft ze een boek geschreven en voor het boek *Het fantastische verhaal van Ferre en Frie* heeft haar jongste zoon Ferre de illustraties gemaakt! In 2005 lukte het haar om voltijds schrijfster te worden en kon ze haar vaste baan opzeggen. Toen had ze al heel wat boeken op haar naam staan en die werden vaak gelezen in de KJV. Zoals *William wil de wereld zien*, over een potlood dat aan de wandel gaat, en *Twee meisjes*. Ze schreef ook luisterboeken bij de Kidsconcerten van de Filharmonie, werkte samen met de beste illustratoren als Kitty Crowther, Alain Verster en Pieter Gaudesaboos. En dus ook met Judith Vanistendael voor dit boek.

1. VERHAAL

De personages

Macbeth: Schotse edelman, generaal, heer van Glamis, heer van Cawdor. Zijn kasteel ligt tussen groene heuvels en in de verte kan hij de zee zien. Hij is de neef van koning Duncan. Hij is eerzuchtig en jaloers. Hij wil "alles" hebben!

De vrouw van Macbeth: "Gevaarlijk, slim en bloedmooi". Ze heeft geen kinderen. Als ze merkt dat haar man jaloers is op zijn neef de koning stoot ze hem op. Macbeth is niet zo slim als zij, hij heeft niet door dat ze hem altijd vertelt wat hij wil horen. Ze manipuleert hem.

Banquo: De beste vriend van Macbeth.

Schotse edelen: ze heten allemaal Mac, dat betekent dat ze tot dezelfde clan, of stam horen.

Drie heksen: Ze leven op de heide en brouwen toverdrankjes. Ze kunnen de toekomst voorspellen. Je kunt ze maar beter niet tegenkomen.

Waar gaat dit boek over?

Macbeth heeft een prachtig kasteel en een goed leven, samen met zijn mooie slimme vrouw. Zijn beste vriend is Banquo, toen ze nog klein waren hebben ze eens een hele nacht boven in een boom moeten schuilen voor de wolven. Als je zoiets hebt meegemaakt ben je vrienden voor het leven! Macbeth zou gelukkig moeten zijn, maar dat is niet zo. Hij is jaloers op zijn neef Duncan, de koning. 's Nachts ligt hij wakker en hoort hij stemmen in zijn hoofd die hem toefluisteren: "Wil je alles hebben en koning zijn?" Samen met Banquo vecht hij tegen de Engelsen die Schotland willen veroveren: ze vechten als leeuwen. Als ze trots naar huis keren staan er plots drie heksen voor hun neus. Ze dansen en zingen de woorden uit zijn droom: hij zal koning van Schotland worden! Macbeth is verbijsterd, hoe kunnen ze weten waar hij van droomt? Meer uitleg krijgt hij niet, de heksen verdwijnen in een flits. Dan komt koning Duncan op bezoek om hem te bedanken voor zijn overwinning, en de woorden van de heksen blijven door zijn hoofd spoken. Zijn vrouw hitst hem op en geeft hem een dolk... Macbeth vermoordt de koning en overal is er bloed. De volgende dag verdenkt iedereen de twee zonen van de koning want die zijn gevlucht. Banquo twijfelt, het is wel heel toevallig allemaal. Macbeth is er niet gerust op maar zijn vrouw blijft kalm en zegt hem dat Banquo ook moet sterven. Macbeth is nu koning, zij is koningin; ze hebben nu alles, maar ze worden gek van wroeging en angst. Hij wil van de heksen horen wat de toekomst zal brengen. Die vrouwen een toverdrank en vertellen drie dingen: dat hij op zijn hoede moet zijn voor zijn vriend Macduff, dat hij al zijn vijanden moet uitroeien en dat alleen de bossen van Birnham hem kunnen verslaan. Opgelucht keert hij naar huis, bomen kunnen toch niet vechten? In het kasteel wacht hem een gruwelijk tafereel: zijn vrouw heeft zichzelf gedood. Hij staat er nu alleen voor, er is geen weg terug. Om te beginnen laat hij de familie van Macduff uitmoorden. De Schotse edelen beramen een plan om de nieuwe koning uit te schakelen. Een legermacht, gecamoufleerd met takken en bladeren rukt op naar het kasteel. Macbeth denkt dat de bossen van Birnham inderdaad op hem afkomen. Hij sterft in de strijd. De overwinning wordt gevierd met een feestelijk maal... op de tafel ligt het afgehakte hoofd van Macbeth op een bord. Met een zin erbij: "Hij had van alles, maar nooit genoeg".

Van oud toneelstuk naar modern boek

De auteurs maakten een bewerking van een toneelstuk van William Shakespeare uit 1607. Hij wordt wel eens de grootste toneelschrijver ooit genoemd. Maar... er zijn ook mensen die beweren dat hij eigenlijk nooit bestaan heeft! Er gaan allerlei verhalen over hem, dat hij een edelman was bijvoorbeeld, die stiekem toneelstukken schreef omdat het niet gepast was voor iemand van zijn stand. Of dat verschillende schrijvers samenwerkten. In ieder geval is er in 1564 een William Shakespeare geboren in Stratford on Avon, en je kunt zijn grafmonument vinden in Westminster Abbey. En al die prachtige toneelstukken die op zijn naam staan worden nu nog steeds opgevoerd! Dat is wel heel bijzonder als je bedenkt dat ze meer dan vierhonderd jaar geleden werden geschreven! Maar nog steeds kunnen moderne mensen ervan genieten en herkennen ze zich erin. De verhalen zouden zich ook nu kunnen afspelen. Zijn toneelstukken worden dan ook vaak in een eigentijds jasje gestoken, zoals Romeo en Julia. De musical Westside story speelt in New York. En regisseur Baz Luhrman veranderde geen letter aan de oorspronkelijke tekst voor zijn verfilming met de piepjonge Leonardo di Caprio en Claire Danes. De tieners praten in oud Engelse verzen, maar het komt heel natuurlijk over. Het is fijn als je kennismakt met deze toneelstukken, ook voor ons is Shakespeare belangrijk onderdeel van onze cultuur. (zie ook bijlage.)

Buitenbeentje

Dit is geen leesboek zoals de andere op de lijst.

- Zou je dit boek ook gelezen hebben als het niet in de KJV-lijst stond?
- Is dit een boek dat je aanspreekt? Blijf je lang kijken naar details of wil je vooral verder lezen om te weten hoe het afloopt?
- Had je misschien liever een "echt" boek gehad met veel tekst? Of denk je misschien: hé gelukkig, dit boek heb ik gauw uit!
- Wil je nu ook andere bewerkingen van Shakespeare lezen?

De cover

- Wat dacht je toen je dit boek voor het eerst zag?
 - Dit gaat over moord, over bloed.
 - Dit is een jongensboek want het gaat over vechten.
 - Shakespeare, dat is iets voor volwassenen.
 - Heksen, doodshoofden, bloed! Griezellig!
 - De vrouw heeft een bebloede dolk vast; de man een bebloed zwaard. Vechten ze soms met elkaar? Hebben ze iemand gedood?

Bekijk de cover nu nog eens goed.

Nu je het boek gelezen hebt, kun je alle elementen opnoemen. Eigenlijk staat het hele verhaal er al!

- Staan de personages op een toneel tussen donkere gordijnen? Of is het een grot? Of is het nacht?
- Twee handen houden een doodshoofd vast, let op de gouden armbanden, de gouden kroon en zie je dat ook de titel in gouden letters is?
- Macbeth en zijn vrouw zijn even groot en hebben allebei een wapen. Zijn ze allebei even schuldig? Staan ze in een plas bloed?
- Hoe kijken de heksen? Tevreden? Verkneukelen ze zich?
- Heb je gezien dat rechts de dromen van Macbeth opdoemen? Zijn die schimmen de heksen? Of zijn het vrienden die hij vermoord heeft?
- Heb je in het midden de grijze heuvels gezien; het meer en het kasteel?

Beeld

Algemene indruk

In dit boek zijn de illustraties even belangrijk als de tekst. Of misschien zelfs belangrijker, ze blijven je bij omdat ze heel indringend zijn.

Laat de juryleden woorden opschrijven die bij hen opkomen als ze de tekeningen bekijken: Griezellig, bloederig, realistisch, fantasierijk, speels, cru, gruwelijk, naar, akelig, grappig, beklemmend, donker, raar, lelijk, ongemakkelijk, indrukwekkend, mooi...

Daar kan een **discussie** op volgen:

- Heeft de tekenares de sfeer van het verhaal goed getroffen?
- Wat vinden ze van de stijl? Wat is mooi? Kan iets dat je lelijk of onplezierig vindt ook waardevol zijn?
- Zou dit verhaal hetzelfde effect hebben zonder de tekeningen? Of met andere tekeningen?
- Waarom staat de naam van de tekenares eerst op de cover?
- Kun je de werkwijze van Judith Vanistendael beschrijven? (Grove borstelstreken, sombere beklemmende kleuren, spookachtige witte contouren.)
 - Sommige pagina's kunnen zo in een stripverhaal. Welke? p. 4-5 p. 10-11 p. 42-43 p. 56-57*
 - Andere zijn eerder schilderijen, dat zijn vaak de somberste. p.28-29 p.32-33

* Dit boek heeft geen paginanummers. P.1 verwijst naar de allereerste bladzijde, met het doodshoofd.

Bespreking van enkele spreads

Vergelijk het begin en het einde van het boek: de meeste pagina's zijn somber en dreigend, want het is natuurlijk een donker verhaal. Alleen het begin (p.4 en 5) en het einde (p. 56 tot 59) zijn kleurig.

- Wat is het verschil tussen de scène op de binnenplaats van het kasteel en die van de feestmaaltijd? (In het begin is er vrede, de mensen zien er gelukkig uit, je ziet de zonovergoten groene heuvels. Er is geen wapen te zien, mensen zijn bezig met alledaagse dingen.)
- Is dat Macbeth die zijn vrouw kust daarboven op de gaanderij? Zie je zijn drie zussen die gezellig babbelen?
- Let ook op de geruite deken op de rug van het paard. Dit verhaal speelt in Schotland en daar zijn ze dol op ruitjes. Ze noemen het 'tartan' en iedere familie, of clan, heeft haar eigen kleuren en patroon.
- Op het einde van het boek, als de overwinnaars aan de feestdis zitten is de sfeer ook vrolijk. Maar zie je de verschillen? (De mannen lachen wel maar ze zien er toch grimmig uit. Ze komen recht van het

slagveld. Ze hebben hun wapens bij zich en de takken en bladeren waarmee ze zich vermomd hebben steken nog uit hun kleren en hun haar. En het hoofd van Macbeth ligt op een schotel...)

p. 8-9 Macbeth kan niet slapen van de stemmen in zijn hoofd, het trapje naar het bed heeft klauwen, de gordijnen zijn bloedrood, een voorbode op de moorden?

p. 20-21 De eerste moord is een feit. De achtergrond is modderig zwart, de figuren staren wezenloos voor zich uit, overal bloed. Ze zijn allebei even schuldig.

p. 30-31 Macbeth wordt verteerd door wroeging, de doden reiken naar hem met bloederige handen.

p.49 De samenzweerders komen van buiten en zijn nat van de regen. Ze hebben hun wijde mantels nog om en warmen zich bij het vuur. Er liggen plassen op de stenen vloer. Het vuur is bloedrood, de haard is gigantisch, Beschrijf de houding van de twee mannen, Hoe zie je dat ze kwaad in de zin hebben?

Zie ook de tekst op de volgende bladzijde:

“... de schouders sloten zich aaneen,
de hoofden bogen naar elkaar.”

De evolutie van hoofdpersonages

- Hoe tekent Judith Vanistendael Macbeth en zijn vrouw in het begin? Veranderen ze naarmate het boek vordert?
 - o Op p.4 hebben ze kleurige kleren aan, ze zien er gelukkig uit.
 - o p. 19 Veel witte kleding, samengeknepen ogen – waarom wit? Is het omdat je daar later het bloed beter ziet!?
 - o 20 op de witte kleding zie je bloed, de ogen staan hol
 - o p. 35 holle ogen, smalle mond

Evolutie van het landschap

Het verhaal speelt zich af in Schotland. Op de eerste bladzijden is het land groen en mooi, het wordt grijs en troosteloos na de eerste moord. Pas op het einde als er weer vrede is wordt het terug vruchtbaar.

Tekststijl

Shakespeare schreef meestal in blanke verzen... Uh?! Dat wil zeggen dat hij poëzie maakte maar zonder te rijmen. Hij gebruikte ook graag metaforen, vergelijkingen en woordgrappen.

- Wat is de tekststijl van Siska Goeminne? Lees eens een fragment op p.4 luidop voor, dan kun je het voelen!
- Zou het ook een gedicht kunnen zijn? Hoe komt dat? Door de korte zinnen die strofen lijken.
 - o Het ritme, de herhalingen. (Macdonald niet, Macduff niet, Macbeth niet...)
 - o De opsommingen (En... en... en...)
- Net als Shakespeare gebruikt ze metaforen. Kun je die vinden?
 - o p.9 “De woorden gloeiden op
 - o als een vuur in zijn kop.”
 - o p.12 “Het donderde en bliksemde kikkers en katten.”
 - o p. 14 “Hun zinnen kringelden als hete stoom omhoog.”
 - o p.24 “De onrust wriemelde ... als een nest giftige slangen”
- Vind je die goed gevonden?

Taal

Dit is een verhaal dat speelt in een tijd van ridders en kastelen.

- Welke taal verwacht jij dan? Plechtig? Een beetje ouderwets misschien? Of maakt het niet uit.
- Siska Goeminne gebruikt poëtisch proza, past die stijl bij dit verhaal? Spreekt die stijl je aan?
- Maar heb je gemerkt dat ze soms heel moderne woorden gebruikt? Welke? (“smoel” p.12 “verdomme” p.15 “gênant” “bange schijterd” p.30 “die loeders” p.41)

- En een paar keer staan er Engelse woorden p.11 “Hurrah” p.26 “O Horror!” Waarom? (Misschien wil de schrijfster ons eraan herinneren dat de grote William Shakespeare dit schreef en is het een eerbetoon.)

Genre

- Wat voor verhaal is dit?
 - o Een gruwelsprookje? Ja, want het is griezelig, er komen heksen in voor.
 - o Een prentenboek, of graphic novel? Ja want de illustraties vertellen minstens evenveel als de tekst.
 - o Een historisch verhaal? Ook wel, het gaat over de oorlogen tussen Schotland en Engeland.
 - o Een tragedie? Zeker wel, je voelt van in het begin dat het slecht gaat aflopen. De ene moord leidt naar de andere: “Bloed vroeg om nog meer bloed” p. 29 “Ze voelde hoe het lot aan hen trok, onafwendbaar...” p. 34. (Voor juryleden die al wat meer geleerd hebben: verwijst naar klassieke Griekse treurspelen.)

2. VERWERKING

Thema

- Wat is het thema van dit boek? (Hebzucht en ontevredenheid. De zin ‘Hij had van alles, maar nooit genoeg’ komt geregeld terug, als een leidmotief. En de gevolgen van die hebzucht zijn moord, wroeging, radeloosheid en wraak. Al die macht en rijkdom zijn vergankelijk.)
- Wat kun je leren uit dit verhaal?
 - o Dat je tevreden moet zijn met wat je hebt?
 - o Dat jaloezie en honger naar macht nooit loont?
 - o Dat schuldigen altijd gestraft worden, loontje komt voor zijn boontje
 - o Dat je nooit naar heksen mag luisteren?
 - o

Het leven is een sprookje

Het boek begint en eindigt met een tekstje:

“Het leven is een sprookje,
een verhaal vol drukte en kabaal
dat wordt verteld door een sul...
een hoop flauwekul.”

Dit is dus een citaat, een stukje tekst dat aangehaald wordt. In het Engels klinkt het zo:

“Life ... is a tale
told by an idiot, full of sound and fury,
Signifying nothing.”

(Citaten van Shakespeare worden vaak gebruikt door mensen die willen laten horen dat ze hun literatuur kennen en dit citaat is heel beroemd)

Er staat een tekening bij van een doodshoofd met een zotskap op, (de muts van een hofnar). Op de laatste bladzijde staat er weer een tekstje, het begint met dezelfde zin. Het doodshoofd is weg maar de zotskap ligt er nog.

“Het leven is een sprookje,
als een dwaas kind dat
even lacht en huult in de zon
en dan voor altijd
verdwijnt.”

Op p. 47 worden gelijke woorden door Macbeth gezegd als hij hoort dat zijn vrouw dood is.

- De auteurs (en Shakespeare) vertellen vier keer dat het leven een sprookje is, een dwaas sprookje, (p.12, een gruwelijk sprookje. p. 47) Wat bedoelen ze daarmee?
 - o Dat je het leven niet serieus moet nemen?

- Dat je dit boek niet zo serieus moet nemen?
- Of dat je de auteurs niet serieus moet nemen? (... een sul ... een hoop flauwekul)
- Dat het leven vergankelijk en dwaas is?
- Denk jij dat het leven een sprookje is? Dat je het mag vergeten want 'het verdwijnt voor altijd.' Of juist niet, in sprookjes kun je het over ernstige dingen hebben die je iets leren over het echte leven?

Opdracht

- Schrijf op een briefje wat jij het allerliefst zou willen. Wat zou je daarvoor overhebben?
- Stel je dan voor dat je het ook krijgt. Wat dan?
- Ben je dan gelukkig? Wil je niets meer?

Heksen en tovenarij

- Vind je de heksen grappig, of juist heel griezelig?
 - Kun je bekende heksen noemen? (Sneeuwwitje, Harry Potter, de heksen van Roald Dahl)
- Er worden heel wat toverspreuken en bezweringen gebruikt in Macbeth. Het echte toneelstuk begint er zelfs mee: de drie heksen komen op met veel donder en bliksem en spreken af dat ze Macbeth zullen ontmoeten.
- Siska Goeminne heeft de magie van de tekst van Shakespeare heel goed vertaald: 'Double, double toil and trouble/ Fire burn, and cauldron bubble' wordt 'Dubbel dubbel rook en trubbels/ Vuurtjestook en ketelbubbels.'

Opdracht

- Kun je zelf een paar toverspreuken bedenken?
- Wat zijn de kenmerken van een goede toverspreuk? Rijmen? Vieze, gekke en rare ingrediënten?

Eindoordeel

- Heb je dit boek graag gelezen?
- Vond je het mooi? Griezelig? Gewelddadig?
- Zou je het aanbevelen bij je vrienden? Of bij je ouders?
- Ga je het nog eens lezen nu we het besproken hebben en je misschien andere dingen gaat opmerken?

Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren.

Ga naar www.kjv.be, klik op 'Welke boeken moet ik lezen' en dan op de groep en het boek in kwestie.